

PRATS I CAMPS

“Els models de finançament han estat insolidaris amb els valencians”

Francisco Pérez (València, 1950) és director de l'Institut Valencià d'Investigacions Econòmiques. L'organisme acaba d'elaborar, per encàrrec de l'Associació Valenciana d'Empresaris, un estudi que evidencia l'espoliació fiscal a què s'ha sotmès el País Valencià. Home caut en les declaracions, no s'està d'advertir que si no es millora el sistema de finançament “ens aboquem a una situació límit”.

La presentació de l'estudi “El finançament públic de la Comunitat Valenciana i les seues conseqüències econòmiques” ha tingut un gran impacte.

—Al novembre l'Associació Valenciana d'Empresaris (AVE) ens va demanar aquest estudi a l'Institut Valencià d'Investigacions Econòmiques (IVIE) perquè, segons que ens van explicar, ho volien convertir en una de les seues reivindicacions. És normal que siga així perquè ara per ara estan preocupats per l'elevat dèficit i l'endeutament i les conseqüències que això té sobre el pagament a proveïdors. La sensibilitat respecte a aquest tema és molt més gran que no abans.

—Ja havíeu treballat sobre la qüestió quan vau participar en una comissió de les Corts, però el document d'aleshores no tingué, ni de lluny, la mateixa repercussió.

—No, no va tenir pràcticament ressò. Per què? Segurament perquè les Corts no projectaren prou l'estudi. És obvi que si fas una conferència de premsa, com hem fet amb AVE, tens més ressò que si l'estudi es queda en un calaix. Al capdavant, el moment en què es va fer l'estudi és semblant a l'actual. Ara els grups de les Corts han pres un acord per unanimitat i han reivindicat una millora del finançament. Crec que és un pas endavant. Les Corts han de donar la rellevància que es mereix a aquest tema.

—La conclusió de l'estudi és molt rotunda: “La Comunitat Valenciana rep menys diners dels que li corresponen en el model de finançament des de fa 25 anys, circumstància que explica el major dèficit i endeutament.”

—La presentació de l'estudi parteix d'un fet, que estem molt endeutats. I, aleshores, es fa una pregunta: quina n'és la causa? Més despesa o menys ingressos? Per a respondre-la, l'estudi de l'IVIE compara els nivells de despesa i ingressos a la Comunitat Valenciana i a la resta d'Espanya. I les xifres ens diuen que la Comunitat Valenciana gasta aproximadament un 20% menys que la mitjana de les comunitats autònomes. La conclusió, doncs, és que la causa del dèficit i de l'endeutament és la insuficiència d'ingressos. La Generalitat Valenciana fa temps que gasta menys que no la resta, però més que no ingressa. Això genera dèficits que es van

acumulant any rere any i provoquen un endeutament que, ara per ara, és molt preocupant perquè fa que la Generalitat, sense ajudes, no tinga capacitat de finançar-se.

—**Quin és l'origen d'aquesta menor quantitat d'ingressos?**

—L'origen està en els successius repartiments que s'han fet en els sistemes de finançament que han estat vigents. Des de principi dels 80 hi ha el sistema de finançament autonòmic. Quan es va aplicar, es van transferir les competències i, per a assignar els recursos que corresponien a cadascú, es va decidir d'assignar una quantitat equivalent a allò que aleshores gastava l'estat per a prestar aquest servei. Això es feia partint de la hipòtesi que, com que l'estat era unitari, prestava el servei al mateix nivell a totes les comunitats autònomes. Però això no era així, perquè en algunes comunitats s'hi invertia menys que en unes altres. A partir de la dècada dels 80 comencen a sorgir algunes veus que, des de Catalunya, reclamen de revisar un sistema que els perjudicava.

—**I aquestes revisions s'han fet, però han mantingut els valencians a la cua.**

—Al cap de pocs anys de l'entrada en vigor, es posa en evidència que cal revisar el model i tenir en compte les necessitats segons la població. Tanmateix, el problema és que comencen a introduir-se clàusules que, al remat, impedeixen que hi haja canvis substancials. La sensació és que moltes d'aquestes clàusules són concebudes perquè acaben donant el resultat que es pretén, no per a millorar la solidaritat interterritorial. Com és possible que una clàusula preveja que una comunitat que no arribe a la mitjana no pot augmentar més del doble que la que hi ha més amunt? Això no té ni cap ni peus. Al remat, tenim que la major part dels recursos —un 90% en l'últim model aprovat el 2009— es distribueixen segons l'*statu quo* derivat del model del tràspàs de competències inicial i de la introducció dels diversos mecanismes *ad hoc* introduïts en els diversos models de finançament, amb la finalitat de mantenir els privilegis. Les coses no han canviat a conseqüència de la capacitat de defensar-se dels qui estaven millor. Les diferències només s'han reduït quan alguna comunitat ha tingut molta capacitat d'influir, com ha passat en el cas de

“Amb un sistema de finançament situat a la mitjana, l'endeutament no seria del 20% del PIB, sinó del 13%”

Catalunya, que ha hagut de lluitar vint anys per a millorar la seua posició.

—**El resultat, diuen a l'estudi, és un model de finançament que no és ni redistributiu ni equitatiu ni proactiu fiscalment.**

—Exactament. Si realment l'assignació de recursos es fera d'acord amb els índexs de necessitat, caldria esperar que hi haguera unes nul·les diferències per habitant. Però n'hi ha, de diferències, i ben substantives. Fa 25 anys que rebem menys recursos del model de finançament. Els ingressos per habitant obtinguts per aquesta via s'han situat permanentment a un nivell de més d'un 10% sota la mitjana.

—**I l'última revisió del model? Teòricament, havia corregit les desigualtats...**

—Per tal de corregir les desigualtats es crea el fons addicional, que ha millorat la posició dels qui estàvem pitjor. Però els fons que hi havia abans continuen repartits igual, de manera que en el punt substancial no s'hi ha tocat res. Si es manté el gruix del finançament amb els criteris antics, les correccions són insuficients.

—**Així, doncs, la conclusió és que el model de finançament a l'estat és insolidari amb els valencians.**

—Sí, els models de finançament han estat insolidaris amb els valencians. Hi ha una regla general que respon al criteri de solidaritat segons la qual les comunitats autònomes amb menys capacitat fiscal han de tenir uns ingressos superiors per tal d'anivellar-se. La Comunitat Valenciana, però, tot i tenir una renda per cap que no arriba a la mitjana, rep una despesa pública total inferior a la mitjana i té una pressió fiscal superior a la mitjana. Alguna cosa falla.

—**Si deixem les xifres a banda, quines repercussions té tot això en els ciutadans?**

—Si la Generalitat gasta menys, perquè no té tants recursos, això significa

possiblement un nivell de prestació dels serveis públics més baix. En educació i sanitat, la despesa només és un poquet més avall que la mitjana perquè són dos capítols en què és molt difícil de desviar-se, amb molt poc marge de maniobra.

Així doncs, la part que resulta més perjudicada és tota la resta, en què la despesa és més flexible. Aquí la llei de dependència no es desplega tant; s'hi inverteix menys en infraestructures i en les polítiques de suport a les activitats econòmiques; no hi ha tants recursos per a la cultura... El nivell de prestació de serveis públics i el foment de l'activitat econòmica, doncs, són limitats per falta de finançament. No és una qüestió menor: tot plegat redueix les oportunitats de treball i de generació de renda en les empreses valencianes. En definitiva, s'hi malmet el potencial de l'activitat productiva i s'hi perd competitivitat.

—**L'estat podria compensar aquest infrafinançament mitjançant inversions...**

—Però això no passa. A l'estudi hem previst també la despesa del conjunt de les administracions públiques —és a dir, seguretat social, administracions central, autonòmica i local— i hem trobat que a la Comunitat Valenciana es gasta per sota de la mitjana. Al remat, ens situem en una combinació de circumstàncies difícilment explicable: tenim un nivell de renda inferior a la mitjana; fem un esforç fiscal superior a la mitjana; i tenim un saldo de la balança fiscal negatiu. Som l'únic cas en aquesta situació, perquè Catalunya i Madrid tenen un saldo fiscal negatiu, però almenys tenen un nivell de renda superior a la mitjana.

—**Vós mateix heu dit que Catalunya ha aconseguit, gràcies a la insistència i la pressió, millorar la seua situació. Per què els valencians no ens n'hem sortit?**

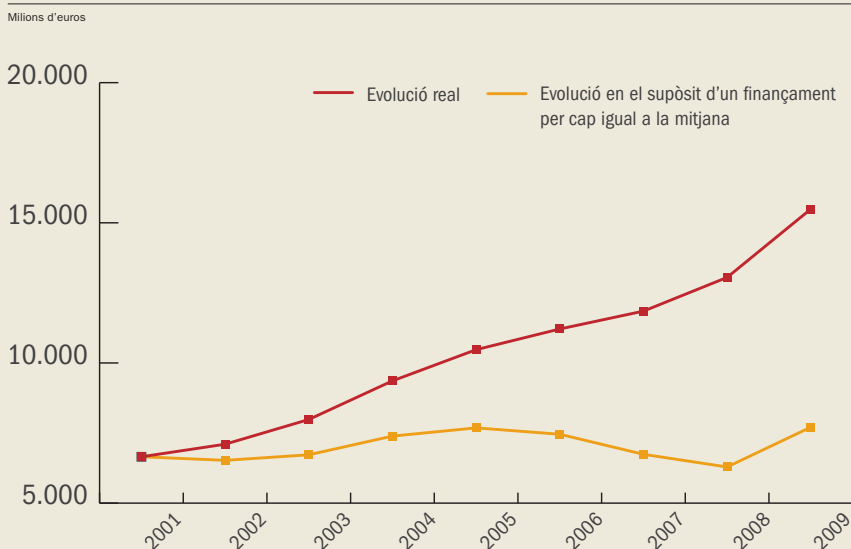
—En el cas de Catalunya, la pressió continuada, unida a la cohesió de totes les forces polítiques i socials, ha permès aquesta millora. Crec que a la Comunitat Valenciana no ha existit aquesta cohesió de les forces polítiques i socials ni la capacitat d'influència. Jo crec que, més enllà de l'anàlisi tècnica del problema, el resultat del model de finançament té lloc després d'un procés de negociació condicionat per la capacitat d'influència

Ara sí que toca

Si alguna virtut cal atribuir a l'estudi realitzat per l'IVIE és que l'impulsà l'Associació Valenciana d'Empresaris. En aquest cas, el padrinatge no és cap fotesa: significa que, per primera volta, una associació de l'establishment ha posat el tema sobre la taula i li ha donat categoria de *prioritari*. Fa anys, les Corts van demanar a un equip d'experts un estudi sobre la mateixa qüestió. Després de mesos de feina, el juny del 2010 l'equip presentà l'estudi, però va passar sense pena ni glòria. L'informe deia, en essència, això mateix que diu el document que ara ha realitzat l'IVIE: que el País Valencià, com Catalunya i les Illes Balears, ha estat sistemàticament maltractat pels successius sistemes de finançament. Tanmateix, ni PP (començaven aleshores les primeres esquitxades del *cas Gürtel*) ni PSPV (amb el PSOE a Madrid) no van voler que el contingut de l'estudi agafara gens de volada. Els dos partits majoritaris han condicionat la reivindicació del finançament a llur conveniència política. El càlcul electoralista, la passivitat davant Madrid i la negativa a oposar-se al partit del mateix color polític van fer que ni Joan Lerma ni Eduardo Zaplana ni Francisco Camps no insistiren en la qüestió. Així doncs, fins no fa gaire, la reivindicació havia quedat a mans dels partits minoritaris i alguns fòrums nacionalistes que amb més pena que glòria han brandat aquesta bandera sense trobar el ressò que la qüestió es mereixia. Fins ara fa poc, aquest era un tema marginal.

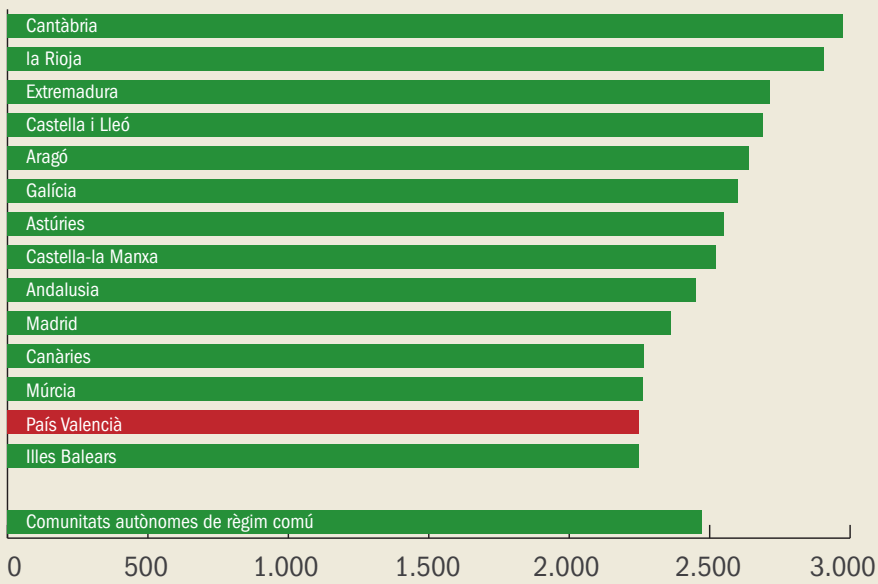
Tanmateix, les urgències econòmiques de la Generalitat han fet que el tema s'incorpore a l'agenda d'Alberto Fabra. L'estudi patrocinat per AVE reforça la posició del president valencià. Tanmateix, s'ha de veure si el govern valencià plantarà cara a Madrid per a resoldre el problema. De

Evolució del deute autonòmic valencià: real i en el supòsit d'un finançament per cap igual a la mitjana a partir del 2002

Recursos per cap del sistema de finançament de les comunitats autònomes

Mitjana 2002-2009 per habitant

Font: "El finançament públic de la Comunitat Valenciana i les seues conseqüències econòmiques", Associació Valenciana d'Empresaris.

moment, per més que ho incorpora a tot els seus discursos, Fabra no ha trobat gens de comprensió en el govern de Mariano Rajoy. El president valencià, de moment, ha optat per a acotar el cap i abonar-se a l'ara no toca.

de cadascú. Amb tot, costa d'entendre que una comunitat amb la dimensió de la valenciana es mantinga tant de temps en una situació tan perjudicial.

—La qüestió és que aquest missatge a propòsit de l'infrafinançament

ha tingut repercussió aquí. Però a Madrid, quan es pensa en el País Valencià, es pensa en l'aeroport sense avions, en Terra Mítica, en els grans esdeveniments... El missatge no hi arriba.

—No, no hi arriba. Crec que, en aquest sentit, hi ha moltes visions desvirtuades, aquí i a Madrid. No et pots girar d'esquena a les dades, que diuen que hi ha un greu problema d'infrafinançament. Aquí s'ha posat molt l'èmfasi en la

qüestió dels grans esdeveniments i fins a quin punt són els responsables dels problemes financers de la Generalitat. Certs discursos polítics i mediàtics han fet que molta gent es centre en això, tot ignorant que hi ha el problema del finançament. A l'estudi concloem que les empreses públiques i la despesa destinada a grans esdeveniments expliquen només el 12% de l'endeutament total de la Comunitat Valenciana. Així doncs, encara que no s'hagueren fet eixos grans esdeveniments, la situació no hauria canviat gaire respecte a l'actual. I, una volta establert que el problema rau principalment en la falta de finançament, podem posar-nos a discutir sobre la conveniència de fer aquests grans esdeveniments. Tot és qüestionable, no faltaria sinó.

—Tenint en compte que els ingressos fiscals s'han reduït d'un 25%, i que sanitat i educació ocupen el 69% de la despesa, es poden mantenir els serveis?

—L'actual situació ens presenta algunes qüestions bàsiques. El conseller d'Hisenda ha dit que l'impost de transmissions reportava a la Generalitat 2.600 milions d'euros; ara li'n reporta 700. Així doncs, què ha de fer una administració que ha basat el nivell de despeses permanent en ingressos tributaris transitoris? I, per una altra banda: què li passa a una comunitat autònoma que ha ignorat durant anys la seua precarietat financera? Sembla clar que en l'actual conjuntura el nivell de serveis públics s'haurà de revisar a totes les comunitats. Si a la baixada d'ingressos tributaris li afegim l'infrafinançament, ens aboquem a una situació límit, amb dèficits que representen aproximadament un 25% de la despesa pressupostada. No es pot continuar consumint benestar a crèdit.

—Per tant, és preemptori de revisar el sistema de finançament?

—És tan preemptori que cada any que es manté el sistema, nosaltres ens mantenim en una posició de debilitat. La posició ja és dèbil. Quan l'estat ha fet el programa d'estabilitat ha dit que perquè el deute públic no passe del 60% del PIB, les comunitats autònomes no haurien de passar del 13% de deute. La comunitat està en el 20%. A l'estudi hem calculat quin seria l'endeutament si haguera tingut un finançament com la mitjana i el resultat és que en lloc del 20%, seria del 13%.

—La Generalitat Valenciana hauria de reclamar el deute històric?

—Les coses es poden veure de diverses maneres. No es pot perdre de vista que la Comunitat Valenciana ha acceptat diversos models de finançament. Per tant, també li podrien retraure que s'hi va manifestar d'acord i que, consegüentment, n'ha de ser responsable. Per una altra banda, si ignorem aquesta acceptació tàcita dels diversos models, és obvi que s'ha produït un perjudici. A partir d'aquí, potser podríem parlar de deute històric.

—Catalunya aspira a un pacte fiscal. Un dels autors de l'estudi, Rafael Beneyto, defensava a les pàgines d'EL TEMPS de reivindicar un model semblant.

—Sóc de l'opinió que pots tenir un model de finançament que done un resultat raonable o no per a la Comunitat Valenciana i pots tenir un pacte fiscal que done un resultat raonable o no per a la Comunitat Valenciana. Aquest és el fet realment important. Jo crec que des del punt de vista financer, els avantatges d'un model o d'un altre depenen dels resultats. Cal tenir en compte, si volem parlar de pacte fiscal, que els punts de partida de Catalunya i la Comunitat Valenciana són diferents. Supose que Catalunya devia negociar un pacte fiscal per a limitar les seues contribucions a la solidaritat interterritorial. Però la Comunitat Valenciana hauria de pensar en un pacte fiscal per a reforçar les contribucions que rep de la solidaritat interterritorial, perquè ara per ara no arriba a la mitjana. El seguidisme en aquesta qüestió pot girar-se'ns en contra.

—Finançament a banda, un dels aspectes que va cridar l'atenció de l'estudi és que posàveu en dubte l'argument segons el qual el balafiament de les comunitats autònomes és responsable dels problemes de les finances de l'estat.

—Nosaltres distingim dues coses. D'una banda, és normal que les comunitats autònomes siguen en el punt de mira perquè no és fins després de les darreres eleccions que es veuen actuacions efectives de control de dèficit. El 2011 una part important de la desviació del dèficit respecte de l'objectiu va procedir de les comunitats. Cal no passar per alt que en la primera meitat del 2011, Espanya va acceptar un ajust de dèficit que avançava l'objectiu del 2012 al 2011, de manera que les comunitats no van ser capaces d'assumir un canvi tan ràpid.

Ara bé, ja no és justificat que les autonomies siguen presentades com a generadores de més dèficit i endeutament que l'administració central. Si comparem el dèficit i l'endeutament en relació amb la seua dimensió, de l'administració central i autonòmica, resulta que l'administració central té més propensió al dèficit i a l'endeutament. El deute públic espanyol ha crescut de 29 punts de PIB des del 2007. El 79% de l'augment correspon a l'administració central i només el 19,5% a les autonomies. No ens val el discurs que els problemes es resoldrien tornant les competències a l'administració central. Hi ha un discurs interessat en la tesi de la recentralització.

Violeta Tena